

Sygn. akt III Ca 60/15

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Wydział III Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący:	SSO Tomasz Białka SSO Jacek Małodobry SSO Zofia Klisiewicz (sprawozdawca)
Protokolant:	staż. Kinga Burny

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2015 r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N.

przy uczestnictwie M. B., małoletnich P. K. i K. K. (1) reprezentowanych przez przedstawicielkę ustawową K. K. (2)

o stwierdzenie nabycia spadku po G. K.

na skutek apelacji uczestniczki M. B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Targu

z dnia 25 listopada 2014 r., sygn. akt I Ns 911/14

p o s t a n a w i a :

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Nowym Targu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III Ca 60/15

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25.11.2014r. (sygn. akt I Ns 911/14) Sąd Rejonowy w Nowym Targu w sprawie z wniosku (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w N. przy uczestnictwie M. B., małoletnich P. K. i K. K. (1) o stwierdzenie nabycia spadku po G. K., stwierdził, że spadek po G. K., s. R. i M., zm. w dniu (...). w N. i tam ostatnio stale zamieszkałym na podstawie ustawy nabyła w całości siostra M. B. (pkt I) oraz orzekł, że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (pkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, że G. K. zmarł w dniu (...) w N., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał. G. K. w chwili śmierci był rozwiedziony, posiadał dwoje małoletnich dzieci: P. i K. K. (1).

P. i K. K. (1) za zezwoleniem Sądu Rejonowego w R. Wydział Rodzinny i Nieletnich wyrażonym w postanowieniu z dnia 6.05.2013r., IV Nsm 298/13/10, w dniu 25.06.2013r. spadek po ojcu odrzucili W związku z tym do dziedziczenia powołana została jedyna siostra spadkodawcy M. B. - rodzice spadkodawcy R. i M. zmarli przed nim. Poza wymienioną nie ma innych osób uprawnionych do dziedziczenia z ustawy, a spadkodawca nie pozostawił testamentu. W terminie określonym w art 1015 § 1 k.c. M. B. nie złożyła oświadczenia w przedmiocie odrzucenia bądź przyjęcia spadku.

Na tle ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy uznał, że skoro dzieci spadkodawcy odrzuciły spadek w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c., dlatego też dziedziczy po nim siostra - M. B., która takiego oświadczenia w terminie nie złożyła, a zatem należy traktować ją jako osobę, która spadek przyjęła. Zdaniem Sądu Rejonowego termin z art. 1015 § 1 k.c. zaczął biec dla uczestniczki w chwili otwarcia spadku, bowiem choć nie wiedziała ona wcześniej, iż spadek może odrzucić, to świadomość spadkobiercy co do możliwości złożenia oświadczenia w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku, pozostaje bez znaczenia dla upływu terminu z art. 1015 § 1 k.c.

Powyższe postanowienie zaskarżyła uczestniczka M. B. apelacją, w której zarzuciła:

1. naruszenie art. 1015 § 1 k.c. przez błędną jego wykładnię i przyjęcie, że spadkobierca po upływie sześciu miesięcy od chwili dowiedzenia się o otwarciu spadku nabywa go wprost, podczas gdy literalne brzmienie tego przepisu wskazuje, iż oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania, co skutkowało niewłaściwym zastosowaniem art. 1015 § 2 k.c. i uznaniem, iż na dzień zamknięcia rozprawy uczestniczka M. B. przyjęła spadek wprost, podczas gdy sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku rozpoczął się dla niej w momencie doręczenia jej odpisu wniosku o stwierdzenie praw do spadku po G. K. tj. od dnia 17.11.2014r., kiedy to dowiedziała się o tytule swojego powołania i w dniu zamknięcia rozprawy termin ten jeszcze nie upłynął,
2. naruszenie art. 643 k.p.c. przez niepoinformowanie uczestniczki o odrzuceniu spadku przez małoletnich P. i K. K. (1), w sytuacji kiedy wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po G. K. wraz z załącznikami został złożony w Sądzie spadku w dniu 5.08.2014r.,
3. naruszenie art. 640 § 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie i brak odebrania od uczestniczki oświadczenia o przyjęciu albo odrzuceniu spadku w sytuacji, kiedy uczestniczka zeznała, iż do dnia rozprawy nie składała oświadczenia w tym przedmiocie,
4. naruszenie art. 670 k.p.c. przez niewyjaśnienie, od jakiej daty biegnie dla uczestniczki M. B. termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, w sytuacji gdy powołani w pierwszej kolejności do dziedziczenia po G. K. odrzucili spadek po ojcu, co skutkowało bezzasadnym przyjęciem, iż uczestniczka ta przyjęła spadek po G. K.,
5. naruszenie art. 932 § 4 k.c. przez jego zastosowanie i przyjęcie, że M. B. nabyła spadek po G. K., w sytuacji gdy nie upłynął jeszcze termin do złożenia przez nią oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku.

Wskazując na powyższe uchybienia, apelująca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie kosztów postępowania za I i II instancję. Do apelacji uczestniczka dołączyła wypis aktu notarialnego z dnia 1.12.2014r. (Rep. (...)) zawierający jej oświadczenie o odrzuceniu w całości spadku po swoim bracie G. K..

W odpowiedzi na apelację – piśmie z dnia 26.01.2015r. przedstawicielka ustawowa małoletnich uczestników K. K. (2) zaprzeczyła twierdzeniom uczestniczki M. B., jakoby nie wiedziała ona o odrzuceniu spadku przez dzieci spadkodawcy, bowiem została przez matkę małoletnich powiadomiona o zamiarze odrzucenia spadku przez dzieci, ponadto do uczestniczki został wysłany akt notarialny zawierający oświadczenie o odrzuceniu spadku przez P. i K. K. (1), zatem wiedziała ona zarówno o śmierci spadkodawcy, jak i o tytule powołania jej do dziedziczenia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, bowiem skutecznie zostały wywiedzione zarzuty w niej powołane.

Sąd Rejonowy rozpoznając niniejszą sprawę naruszył przepisy prawa materialnego i procesowego.

Spadkobierca może przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe (przyjęcie proste), przyjmując spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić (art. 1012 k.c.).

Zgodnie z treścią art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. W przypadku braku złożenia w powyższym terminie stosownego oświadczenia, co do zasady uznaje się, iż nastąpiło przyjęcie spadku wprost (art. 1015 § 2 k.c.). Określony w art. 1015 § 1 k.c. zawity termin prawa materialnego powinien być liczony dla każdego spadkobiercy odrębnie, bowiem różne mogą być dla nich tytuły powołania do dziedziczenia, które tym samym mogą powstać w odmiennych terminach. Ma to szczególne znaczenie, gdy chodzi o dziedziczenie osób, które do spadku zostały powołane w dalszej kolejności tj. wówczas, gdy osoby powołane w pierwszej kolejności nie chciały, bądź też nie mogły dziedziczyć po danym spadkodawcy. Dopiero bowiem z chwilą zaistnienia zdarzenia, z którym ustawa łączy brak podstawy do dziedziczenia dla spadkobierców powołanych w pierwszej kolejności, do dziedziczenia dochodzą osoby z dalszego kręgu potencjalnych spadkobierców. Taka sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie.

Spadkodawca G. K. posiadał zstępnych – małoletnie dzieci, które zgodnie z treścią art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności były powołane do dziedziczenia, a ponieważ działając poprzez przedstawicielkę ustawową odrzuciły one w dniu 25.06.2013r. przed notariuszem przypadający im spadek w całości (spadkobierca który spadek odrzucił zostaje wyłączony od dziedziczenia tak, jakby nie dożył otwarcia spadku – art. 1020 k.c.), do dziedziczenia doszła siostra spadkodawcy - uczestniczka M. B., jako jedyna spośród uprawnionych do dziedziczenia na podstawie art. 932 k.c. Uczestniczka została zatem powołana do dziedziczenia po swoim bracie dopiero z chwilą, kiedy uprawnione do dziedziczenia w pierwszej kolejności dzieci spadkodawcy, odrzuciły po nim spadek.

Chwila dowiedzenia się o otwarciu spadku nie jest tożsama z chwilą dowiedzenia się o tytule powołania do spadku. Przepis art. 1015 § 1 k.c. określa termin na złożenie oświadczenia spadkowego, który otwiera się dopiero z chwilą powzięcia przez potencjalnego spadkobiorcę informacji o tytule swojego powołania do dziedziczenia. Tylko dla spadkobierców ustawowych powołanych w pierwszej kolejności (małżonek i zstępni) termin dowiedzenia się o tytule powołania do spadku można utożsamiać z dniem dowiedzenia się przez nich o śmierci spadkodawcy. Natomiast dla spadkobiercy ustawowego, który wiedział o istnieniu osób wyłączających go od dziedziczenia z ustawy (powołanych do dziedziczenia w pierwszej kolejności), termin na złożenie stosownego oświadczenia rozpocznie się od dnia, w którym dowiedział się on np. o odrzuceniu spadku przez uprawnionych do dziedziczenia przed nim (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.01.1991r., III CZP 75/90, OSNC 1991/5-6/68), bowiem dla tego spadkobiercy powołanie stało się aktualne dopiero z chwilą odrzucenia spadku przez uprawnionych do dziedziczenia we wcześniejszej kolejności. W postanowieniu z dnia 13.12.2012r., V CSK 18/12, LEX nr 1293843, Sąd Najwyższy stwierdził, że dla przyjęcia skutku rozpoczęcia terminu na złożenie oświadczenia spadkowego, „dowiedzenie się” przez spadkobiercę o tytule swojego powołania powinno nastąpić z właściwego, pewnego źródła. Takim źródłem jest sąd spadku (art. 643 k.p.c.), który w niniejszej sprawie zawiadomił uczestniczkę M. B. o odrzuceniu spadku przez małoletnie dzieci spadkodawcy w dniu 14.11.2014r. Dopiero więc od tego czasu otworzył się dla apelującej ustawowej 6-miesięczny termin na złożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia, bądź odrzucenia spadku, natomiast uznanie, iż termin ten zaczął biec dla uczestniczki od chwili otwarcia spadku, bądź nawet od chwili odrzucenia spadku przez dziedziczące w pierwszej kolejności dzieci spadkodawcy było niedopuszczalne i stanowiło naruszenie art. 1015 § 1 k.c. (w chwili śmierci spadkodawcy termin ten dla uczestniczki nawet się nie rozpoczął, bowiem została ona powołana do spadku dopiero w momencie odrzucenia spadku przez zstępnych G. K.). Podnoszone przez przedstawicielkę ustawową małoletnich uczestników okoliczności, iż powiadomiła ona M. B. o zamiarze wystąpienia do Sądu o zezwolenie na odrzucenie spadku imieniem małoletnich, a nadto, że usiłowała doręczyć jej oświadczenie o odrzuceniu spadku przez jej dzieci, ale jej w domu nie zastała, w żaden sposób nie dawały podstaw do przyjęcia początku terminu do złożenia przez nią oświadczenia innego niż zawiadomienie przez Sąd. W tym miejscu należy zauważyć, że uczestniczka otrzymała

zawiadomienie z Sądu dopiero w dniu 14.11.2014r. (k.31). Na pierwszy termin rozprawy wyznaczonej na dzień 25.09.2014r. uczestniczce nie doręczono odpisu wniosku i zawiadomienia o rozprawie bowiem wnioskodawczyni podała błędny adres, a na kolejny wyznaczony na dzień 4.11.2014r. nie doręczono uczestniczce zawiadomienia, bo Sąd błędnie zaadresował przesyłkę (k.21, 27).

Skoro dla M. B. termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu, bądź odrzuceniu spadku rozpoczął się w dniu 14.11.2014r., to miała ona 6 miesięcy (do 14 maja 2015r.) na dokonanie tej czynności. W związku z tym, niedopuszczalne było wydanie orzeczenia przez Sąd Rejonowy o stwierdzeniu nabycia spadku po G. K. bez wcześniejszego odebrania od uczestniczki oświadczenia w tym przedmiocie, bądź upływu terminu przewidzianego w art. 1015 § 1 k.c., w sytuacji gdyby uczestniczka odmówiła złożenia takiego oświadczenia. Uczestniczka od tego czasu miała bowiem jeszcze prawie 6 miesięcy na złożenie oświadczenia spadkowego, a z dołączonego do apelacji aktu notarialnego Rep. (...)wynika, iż uczyniła to w dniu 1.12.2014r. przed notariuszem W. C., odrzucając spadek.

Ponieważ odrzucenie spadku nastąpiło w przewidzianym dla uczestniczki terminie wynikającym z treści art. 1015 § 1 k.c. i w formie wynikającej z treści art. 1018 § 3 k.c. (w związku z czym okazało się skuteczne), to uczestniczkę należy wyłączyć od dziedziczenia.

M. B. posiada czworo dzieci, co stanowi o konieczności wezwania ich do udziału w sprawie, a te będą mieć 6- cio miesięczny termin do złożenia oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku od chwili dowiedzenia się o tytule swego powołania, którą w tym wypadku może być chwila dowiedzenia się o odrzuceniu spadku przez ich matkę zgodnie z treścią art. 1015 § 1 k.c.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy i zaskarżone postanowienie uchylił, a sprawę przekazał do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

(...)